

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ

ตำบลทองเนียน อำเภอนอมจังหวัดนครศรีธรรมราช

THE DEVELOPMENT OF ECO TOURISM OF LAMPRATAP COMMUNITY,
KHANOM DISTRICT, NAKHON SITHAMMARAT PROVINCE

รุ่งฤดี ขนอม

Rungrudee Khanom

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1.)ศึกษาบริบทชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหลมประทับ 2.)ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 3.)ศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหลมประทับ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนแหลมประทับมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เด่นๆอยู่มาก ในด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือด้านการบริหารงานของคณะกรรมการชุมชนแหลมประทับ ด้านการให้บริการเรือนำเที่ยว ด้านการให้บริการที่พัก และด้านให้บริการร้านอาหาร การบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหลมประทับที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ แต่คณะกรรมการชุมชนต้องปรับปรุงทักษะ ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกลุ่มเรือนำเที่ยวยังขาดความรู้และการใช้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ด้านการให้บริการที่พัก มีการแข่งขันจากนายทุนนอกชุมชนจะต้องปรับปรุงโฮมสเตย์ให้ดีขึ้น และในด้านการบริการร้านอาหาร มีการแข่งขันจากบุคคลนอกชุมชน ควรมีการปรับปรุงและประชาสัมพันธ์ให้ดีขึ้น

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์, การพัฒนาชุมชน

Abstract

The purposes of this study were to 1.) study the basic data of ecotourism at Laem Pratap Community, Khanom District, Nakhon Si Thammarat Province. 2.) study develop the management of ecotourism at Laem Pratap and 3.) study the opinion and recommendations of the tourist toward Laem Pratap ecotourism. This is a qualitative research using the indept interview and the focus group. The result of the study revealed that the ecotourism at Laem Pratab is going on well, but the community committe should improve the skill and knowledge of touring administrations. The boat-renting should improve the language skill. The homestays and food services are being contested by the out sider. It need to be improved. The genral recommendation to Laem Pratab ecotourism is to make a co-ordinator with the concerned organizations to manage tourism.

Keywords : Ecotourism , Community development.

บทนำ

สถานที่ท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์ความต้องการในยุคปัจจุบัน คือหาดทรายชายทะเลที่สวยงาม และมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น ๆ เสริม อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอีกแห่งหนึ่งที่มีทำเลที่ตั้งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว และความหลากหลายของวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงความเป็นไทยเป็นจุดขายสำคัญในการส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวมาอย่างยาวนาน ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอนอมในระยะที่ผ่านมา จากการสำรวจและสังเกตในพื้นที่เป็นระยะ (ปรีชา สามัคคีและปัญญา เลิศไกร.2559) พบว่า เป็นที่ที่นักท่องเที่ยวใช้ชีวิตในวันพักผ่อนได้อย่างเต็มที่ ความมั่นใจของผู้คน บรรยากาศที่สนุกสนาน มีสีสัน อรรถาธิบายไมตรีของคนชุมชนด้วยความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และชุมชนซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอนอม

อำเภอขนอม คือ ชุมชนแหลมประทับ เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าบก ป่าชายเลน ภูเขาและทะเล นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ เช่น ป่าเขาชัยสน เป็นเส้นทางเดินป่าส่องสัตว์ ชมสัตว์ป่า ชมนก ชมกล้วยไม้ป่านานาชนิด แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนแหลมประทับที่โดดเด่น คือ สวนส้มโอทองดี และสวนแก้วมังกรที่มีคุณภาพสามารถส่งออกต่างประเทศ มีให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเยี่ยมชม และหาความรู้ในการทำสวนผลไม้ส่งออกต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์สามารถล่องเรือชมธรรมชาติป่าชายเลน ชมการหาหอยก้นด่ จับปูแสม ดักลอบปูดำ ช่วงกลางคืนนั่งเรือชมหิ่งห้อยนับล้านตัวที่กระพริบแสงทั้งสองฝั่งคลอง และยังมีแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอ่าวท้องเนียน อ่าวท้องทราย เหมาะกับการเล่นน้ำทะเล พักผ่อน และสามารถล่องเรือท่องเที่ยวไปยังเกาะเล็ก ๆ บริเวณตามแนวชายฝั่ง เช่น เกาะนุ้ยใน เกาะนุ้ยนอก เกาะไร่ยาว บริเวณหมู่เกาะเล็ก ๆ จะมีฝูงโลมาอิรวดี โลมาปากขวดหลายสีหากินบริเวณนี้ จนได้ชื่อว่าเป็นฝูงโลมาประจำถิ่นโลมาสีชมพูที่ทะเลขนอมนั้นมีอยู่ประมาณ 44-50 ตัว (ในปี 2009) และจะมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเพราะความอุดมสมบูรณ์ ที่มีอยู่ เพราะบริเวณนั้นจะมีปลากะบอก ปลาตุ๊กทะเลที่เป็นอาหารของโลมา ทำให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการไปชมโลมาสีชมพูได้พบเห็นและไม่ผิดหวัง เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเพื่อล่องเรือชมโลมาสีชมพูกลางทะเลจึงทำให้ชุมชนแหลมประทับมีคนรู้จักกันมาก และเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวโลมาสีชมพู แหลมประทับและทะเลขนอมจึงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป นอกจากการไปชมปลาโลมาสีชมพูแล้วแหลมประทับยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง (อำเภอขนอม, 2555) ได้แก่

บ่อน้ำจืดกลางทะเล หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด (เกาะนุ้ย) มหัศจรรย์บ่อน้ำจืดเกาะกลางทะเล ต้นกำเนิดตำนานหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดบ่อน้ำจืดธรรมชาติในทะเลตั้งอยู่ที่เกาะนุ้ย เป็นเกาะเล็ก ๆ ไม่ห่างจากชายฝั่ง ตั้งอยู่ที่ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม บ่อน้ำจืดนี้มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางโดยประมาณ 70 ซม. มีลักษณะเป็นบ่อธรรมชาติขนาดเล็กซึ่งจะปรากฏให้เห็นต่อเมื่อเวลาน้ำทะเลลดระดับลง มีความมหัศจรรย์คือแม้จะอยู่กลางทะเล แต่ก็เป็นบ่อกลายเป็นน้ำจืดซึมแล้วมีรสชาติจืดถึงกร่อย เกิดจากรอยแตกของชั้นหินที่ต่อกับตาน้ำจืดใต้พื้นดิน เมื่อยามน้ำลดน้ำจืดจะดันตัวนำน้ำทะเลออกจนหมดเหลือแต่น้ำจืด บริเวณยอดเขาของเกาะนุ้ยมีหลวงปู่ทวดประดิษฐานอยู่ให้กราบไหว้โดยเดินขึ้นตามทางบันไดหินไม่กี่ขั้น ส่วนนักท่องเที่ยวมักนิยมเก็บน้ำใน

บ่อน้ำจืดนี้ไปบูชาเสมือนเป็นน้ำมนต์การมาเยี่ยมชมบ่อน้ำจืดธรรมชาติในทะเลที่เกาะนุ้ย สามารถเดินทางได้โดยเรือซึ่งขึ้นที่ท่าเรือแหลมประทับโดยปกติมักบรรจุอยู่ในโปรแกรมล่องเรือชมโลมาสีชมพูและแวะชมเขาหินพับผ้า

เจดีย์ปะการัง โบราณสถานเก่าแก่ของเมืองขนอมเชื่อกันว่ามีอายุมากกว่า1000ปี ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาธาตุในวัดจันทน์ธาตุทาราม เจดีย์เป็นรูปโอคว่ำ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ5-6เมตร สร้างขึ้นโดยนำหินปะการังมาจัดสร้างเป็นเจดีย์ทั้งองค์ รอบๆเจดีย์ มีพระพุทธรูปแกะสลักด้วยหินทรายแดง แสดงให้เห็นว่าที่นี่เป็นแหล่งอารยธรรมทางด้านพุทธศาสนาสมัยหนึ่ง จากบนยอดเขาธาตุนี้ สามารถชมทิวทัศน์ของอ่าวท้องเนียนได้

เขาหินพับผ้า ปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยาที่เห็นได้บนเขาหิน และเกาะบางเกาะในทะเล ขนอม บริเวณหน้าอ่าวเตล็ด คือ ที่เกาะท่าไร่ เกาะนุ้ยนอก เขาหลักซอ และชายฝั่งอ่าวเตล็ด ลักษณะที่เห็นจะเหมือนเป็นแผ่นหินที่ทับซ้อนเรียงกันเป็นชั้นสูงขึ้นไปตามบนมีต้นไม้ขึ้นปกคลุมหลากหลายชนิด บางชนิดดูแปลกตาออกไป บางแห่งจะพบกล้วยไม้ป่าขึ้นอยู่ด้วยการเกิดของ เขาหินพับผ้า เกิดจากกระบวนการหินตะกอน(sedimentary process) ที่มีการตกตะกอนของหินที่มีส่วนประกอบและความแข็งต่างกัน เป็นชั้นๆในท้องทะเล ต่อมาเกิดการเอียงและยกตัวของเปลือกโลกชั้นหินดังกล่าวก็เกิดเป็นหน้าผา เมื่อถูกกระแสน้ำ และลม กัดกร่อนเอาชั้นที่อ่อนกว่าออกเหลือชั้นที่แข็งแกร่งกว่า ก็จะได้เหมือนแผ่นหินที่ซ้อนกันเป็นชั้นๆเปรียบเหมือนขนมชั้น หรือผ้าที่พับไว้ จึงเป็นที่มาของชื่อ "หินพับผ้า" เมื่อนักท่องเที่ยวฝรั่งได้มาเห็นที่นี้ก็บอกว่า เขาหินลักษณะนี้คล้ายกับ Pancake rock ที่เมือง Punakaiki ประเทศนิวซีแลนด์ เรียกหินพับผ้าเหล่านี้ว่า "แพนเค้ก ร็อค เมืองไทย" อีกชื่อหนึ่ง

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแหลมประทับ จากการตื่นตัวของคนในสังคม เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วน ในการแสดงความคิดเห็น และกำหนดทิศทางการพัฒนามากขึ้น (พัชร ท่องเรือ.2561). การให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยการเคารพสิทธิความเป็นมนุษย์ และความเท่าเทียมกัน ของคนในสังคม รวมทั้ง กระแสการตื่นตัวของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาการท่องเที่ยวในทางเลือกใหม่นี้คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จึงเป็นช่องทางในการที่จะนำพาผู้คนต่างวัฒนธรรม ให้ได้เรียนรู้

แลกเปลี่ยนกัน สร้างความเข้าใจที่แท้จริง และสร้างพันธมิตรในการพัฒนาสังคม เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

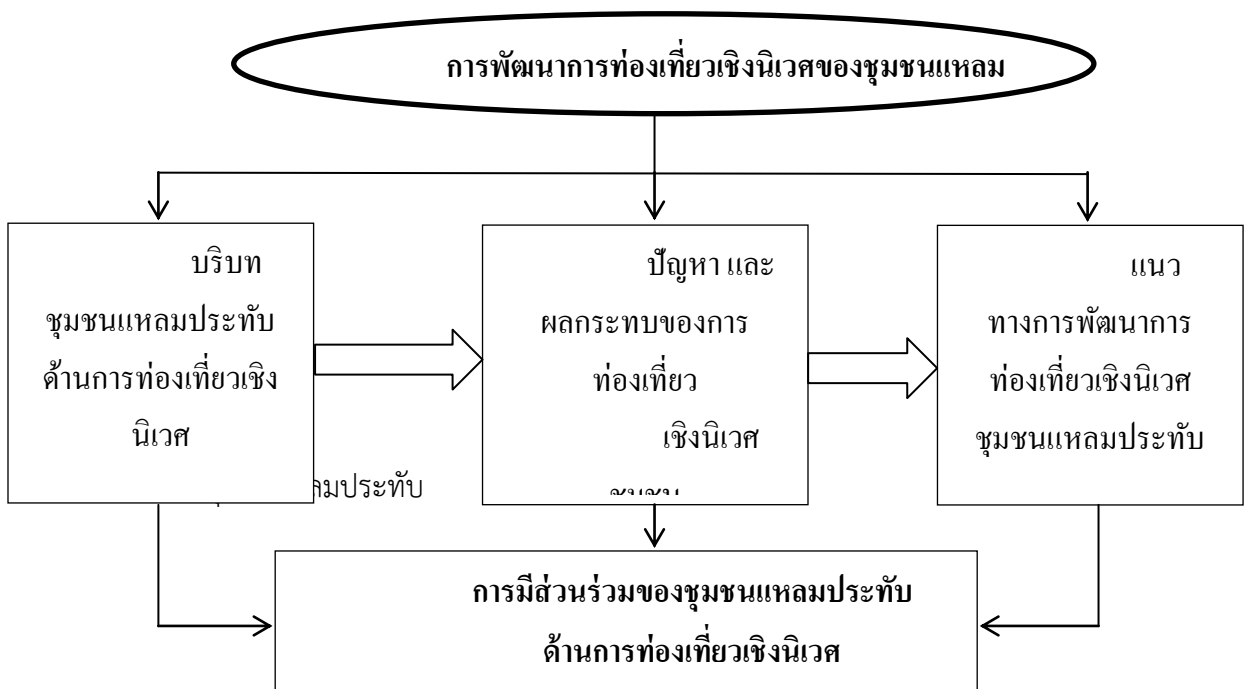
วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนแหลมประทับด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของชุมชนแหลมประทับศึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของชุมชนแหลมประทับอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชจากบริบทชุมชน ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัญหา ผลกระทบของการท่องเที่ยว รวมทั้งศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของชุมชนแหลมประทับ

ประชากรที่ทำการวิจัยคือชุมชนแหลมประทับ อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราชมีประชากรทั้งสิ้น 2,349 คน ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแหลมประทับจำนวน 50 คนได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นกรรมการในชุมชนแหลมประทับจำนวน 10 ราย ผู้ประกอบการกิจการโรงแรมและโฮมสเตย์จำนวน 5 ราย. ผู้ประกอบกิจการออกเรือนำนักท่องเที่ยวชมโลมาสีชมพูจำนวน 15 ราย ผู้ประกอบการร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึกจำนวน 5 รายนักท่องเที่ยวจำนวน 15 รายโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้ทำการวิจัยได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยผ่านการศึกษาริบทชุมชน เริ่มจากการเก็บข้อมูลด้านต่างๆ โดยการพบปะสนทนาและสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านที่พัก ด้านร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก การศึกษาปัญหาและผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ กรอบแนวคิดเป็นการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับ อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งเอกสาร และข้อมูล โดยแบ่งออกเป็นประเด็น ดังนี้

- 1.การศึกษา ค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่างๆ
2. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม
3. สัมภาษณ์เชิงลึก
- 4.สนทนากลุ่ม (Focus group)
- 5.การจัดเวทีประชาคม (SWOT)

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านแหลมอำเภอลำทะเมนชัย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผลการศึกษา การสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 40 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 คน และทำการ SWOT analysis ทั้ง 4 กลุ่ม

จุดแข็งของบริบทชุมชนด้านการท่องเที่ยว

1. **บริบทชุมชนด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน แหลมประทับ** ได้ชื่อว่ามีชายหาดที่สวยงามแห่งหนึ่งของภาคใต้ โดยเฉพาะ "หาดขนอม" ซึ่งมีความยาวหาดติดต่อกัน เป็นหาดทรายยาวสลับโขดหินตั้งอยู่ระหว่างเขาที่ยื่นไปในทะเลทั้งด้านเหนือ และด้านใต้ริมฝั่งขนอมมีชายหาดน้อยใหญ่เรียงรายอยู่หลายแห่ง มีน้ำทะเลใสสะอาด เหมาะแก่การเล่นน้ำมาก ไม่เพียงแต่จะมีหาดทรายและทะเลสวย ๆ แต่เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ยาวนาน ขนอมเคยเป็นเมืองท่าเทียบเรือมาแต่โบราณ มีอายุกว่า 800 ปี ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่ทองแห่งกรุงศรีอยุธยาตอนต้น เป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองกว่าเมืองอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่ในละแวกใกล้เคียง ชุมชนมีการจัดการกันเอง จุดเด่นที่สุดที่นักท่องเที่ยวต้องการที่จะมาเที่ยวที่แหลมประทับคือ การชมโลมาสีชมพูนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมปลาโลมานิยมออกเรือที่แหลมประทับในตอนเช้า โดยจะมีโอกาสพบทั้งโลมาสีเทาและโลมาสีชมพู แหวกว่ายเข้ามาปรากฏโฉมให้เห็นในระยะใกล้ชิด เรียกรอยยิ้มและเสียงเฮให้กับนักท่องเที่ยวให้กับความน่ารักและความน่าประทับใจของฝูงโลมาเหล่านี้ โลมาสีชมพูที่นี่มีความคุ้นเคยกับคน โดยจะติดตามเรือหางยาวเวลาติดเครื่องเรือและจะว่ายน้ำเข้ามาหาให้เห็นได้อย่างใกล้ชิด ปัจจุบันโลมาบางตัวมีความเชื่องมาก เนื่องจากชาวประมงและนักท่องเที่ยวนิยมให้อาหารปลาโลมา แต่ก็มีผลเสียคือมีผลต่อระบบนิเวศแตกต่างกับการได้เห็นฝูงโลมาอย่างใกล้ชิด จึงเป็นอีกสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชอบที่จะมาเที่ยว การได้มาเที่ยวชมทะเลขนอมเพื่อชมปลาโลมาสีชมพูถือเป็นประสบการณ์หาที่อื่นไม่ได้ในประเทศไทย ที่หาดขนอนนี้เป็นแหล่งของปลาโลมาสีชมพูที่อาศัยอยู่ที่นี่ประมาณ 50 ตัว โลมาสีชมพู หรือ ที่เรียกกันว่าโลมาขาวเทา หรือ โลมาหลังโหนก อาศัยอยู่เฉพาะบริเวณปากแม่น้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ อย่างเช่นที่ที่บริเวณแหลมประทับและอ่าวแขวงเภา หาดขนอม เนื่องจากเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ จำพวก ปลา กุ้ง ปลาหมึก ลักษณะเด่นของโลมาสีชมพูคือ การมีสีชมพูเฉพาะตัว ในตอนเกิดมีสีเทาเหมือนโลมาทั่วไป แต่เมื่ออายุมากขึ้นผิวอกหรือสีชมพูจะเกิดขึ้นจากสีของหลอดเลือดที่ช่วยไม่ให้อุณหภูมิร่างกายสูงจนเกินไป จึงทำให้เห็นเป็นสีชมพูนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมปลาโลมานิยมออกเรือที่แหลมประทับในตอนเช้า โดยจะมีโอกาสพบทั้งโลมาสีเทาและโลมาสีชมพู แหวกว่ายเข้ามาปรากฏโฉมให้เห็นในระยะใกล้ๆ เรียกเสียงเฮให้กับนักท่องเที่ยวให้กับความน่ารักของฝูงโลมาเหล่านี้ โลมาสีชมพูเหล่านี้มีความคุ้นเคยกับคน โดยจะติดตามเรือหางยาวเวลาติดเครื่องเรือ

และจะว่ายน้ำเข้ามาหาให้เห็นได้อย่างใกล้ชิด ปัจจุบันโลมาเหล่านี้บางตัวมีความเชื่องมากเนื่องจากชาวประมงและนักท่องเที่ยวนิยมให้อาหารปลาโลมา แต่ก็มีผลเสียคือมีผลต่อระบบนิเวศแลกับการได้เห็นฝูงโลมาอย่างใกล้ชิดการได้มาพบเห็น **ปลาโลมาสีชมพู** เหล่านี้มักมีโอกาสดูพบเห็นได้ค่อนข้างมาก ยกเว้นช่วงที่ฟ้าฝนไม่เป็นใจ นักท่องเที่ยวที่เหมาเรือเที่ยว มักจะควมการดูปลาโลมาสีชมพูรวมไปกับการไปเยือน **บ่อน้ำจืดที่อยู่กลางทะเล** ตั้งอยู่บนเกาะนุ้ยไม่ไกลจากฝั่ง ที่นี่คือต้นกำเนิดตำนานหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด และแวะชม **หินพับผ้า** หรือ Pancake Rock หินรูปร่างประหลาดที่มีลักษณะคล้ายผ้าพับกัน ใช้เวลาเที่ยวรวมกัยประมาณ 2 ชม. ควรเตรียมหมวกและครีมกันแดดเพราะเรือบางลำไม่มีที่บังแดดให้หมู่บ้านแหลมประทับอยู่ห่างจากตัวอำเภอขนอมประมาณ 20 กิโลเมตร และมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล เป็นภูเขา เส้นทางในการสัญจรระหว่างตัวอำเภอขนอมกับหมู่บ้าน มีเส้นทางเดียวและเป็นทางเดินเท้า เจ้าหน้าที่ของทางราชการเข้ามาลำบาก ท้องที่จึงไม่มีการพัฒนา และประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร และประมงขนาดเล็ก ถนนหรือทางที่ใช้สัญจรในหมู่บ้านเองก็เป็นทางเดินเท้า เวลาจะเดินทางไปไหนก็ค่อนข้างลำบาก เพราะหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเล หากวันไหนมีน้ำทะเลหนุนขึ้นมาก็จะลำบากในการเดินทาง จะต้องเปลี่ยนเส้นทางโดยเดินทางอ้อมขึ้นไปบนภูเขา นอกเสียจากคนที่เรือในการทำประมง ไฟฟ้า ประปา ยังไม่มีใช้ แต่โชคดีที่ในหมู่บ้านยังแหล่งน้ำจืด หรือบ่อน้ำของตัวเองซึ่งชุดใช้ ประชาชนจึงใช้น้ำบ่ออาบและซักล้าง

2.วิถีชีวิต วิถีชาวเลวิถีชีวิตคนบ้านแหลมประทับ ด้วยความเป็นชุมชนดั้งเดิมของตำบลท้องเนียน ผู้คนในชุมชนบ้านแหลมประทับส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง วิถีชีวิตของคนในชุมชนจึงยังคงสภาพความเป็นอยู่ในแบบวิถีชีวิตชาวเลได้เป็นอย่างดีความเป็นอยู่ของประชากรในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ยังเป็นสังคมเล็กๆแบบชนบทหรือเครือญาติ เนื่องจากยังประกอบอาชีพทำสวน หรือทำการประมงขนาดเล็กส่วนใหญ่ มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีการไปมาหาสู่กัน การเดินทางส่วนใหญ่เดินทางด้วยเท้า หรือมีการใช้รถจักรยานยนต์บ้าง และมีถนนในหมู่บ้านเพียงสายเดียวที่ใช้สัญจรไปมาระหว่างหมู่บ้านแหลมประทับกับหมู่บ้านอื่นๆนอกจากจะทำอาชีพประมงแล้วคนในชุมชนบ้านแหลมประทับ มีการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ซึ่งสืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษมาเป็นเวลาหลายร้อยปี มีการทำสวนยางพารา สำหรับเรือที่ใช้ในการออกทะเล ทั้งเรือพายและเรือหางยาว ที่ออกไปจับสัตว์น้ำ อาทิเช่น จับปลา ลากอวนจับปลาหมึก หาทอย และการ

ทำประมงในทะเล เช่น ลากอวน จับกุ้ง จับปู จับปลา หอย นำมาทำอาหารและนำมาขายเป็นอาหารสด ส่วนปลาที่เหลือจากการขายก็นำมาแปรรูปและนำมาตากแห้ง รวมถึง กุ้ง ก็นำมาทำเป็นกุ้งแห้ง ปลาแห้ง ทำกุ้งเคียว เพื่อจำหน่ายหรือเก็บไว้กินเมื่อถึงฤดูฝนหรือพายุเข้า สามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ส่วนการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพนั้น มีทั้งการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ซึ่งเป็นอาชีพที่อยู่คู่ชุมชนนี้ การดำรงชีวิตประจำวันของคนในชุมชนบ้านแหลมประต๊บนั้น คนในครอบครัวจะช่วยกันประกอบอาหาร บ้างก็เตรียมเครื่องปรุง บ้างก็หาผักหาปลา วันนี้ได้บุกถึงครัวของคุณปรางิ์ สีนทอง หมู่ที่ 5 ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ประกอบอาหารเมนู ผัดเผ็ดปลากุเลา ซึ่งมีส่วนผสมและเครื่องปรุงคือ ปลากุเลา 1 ตัว ตัวละ 2 กก. เครื่องแกงคั่ว 1 ทัพพี กระป๋อง 1.5 ซ้อนโต๊ะ หัวกะทิ 1 ทัพพี วิธีการแกง ก็นำเครื่องแกงคั่ว กระป๋อง และหัวกะทิมาเคี่ยวให้หอม แล้วนำปลากุเลาใส่ลงไป ปรุงรสตามใจชอบ โรยด้วยใบมะกรูด แค่นี้ก็ได้แกงผัดเผ็ดปลากุเลา รสเด็ด พร้อมเสิร์ฟให้กับคนในครอบครัว และกินข้าวกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากัน เสร็จแล้วก็ออกไปหาปลา ขายก็อยู่บ้าน ส่วนแม่บ้านก็ตากปลา ตากกุ้ง และซ่อมอวนกันไปชุมชนแหลมประต๊บ มีการเก็บออมโดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารทะเลเป็นของฝาก กุ้งแห้ง ปลาแห้ง กระป๋อง ของชุมชนและมีการทำพวงกุญแจปลาโลมา เป็นที่ระลึกซึ่งทำจากกลุ่มแม่บ้านของชุมชนแหลมประต๊บ

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประต๊บ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประต๊บ ที่ได้ทำการสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำด้านการจัดการ ชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ของแหลมประต๊บ ผู้นำกลุ่มเรือนำเที่ยวชมโลมาสีชมพู ผู้นำด้านร้านอาหารและของฝากของที่ระลึก ผู้นำด้านที่พัก รวมถึงนักท่องเที่ยว แล้วทำการ SWOT ทั้ง 4 ด้าน พบว่า มี 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประต๊บคือ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม

1. ปัจจัยนำ เป็นปัจจัยที่อยู่ภายในตัวบุคคล ที่ให้บริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดการท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำและสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยว(เรือนำเที่ยว)ผู้นำกลุ่มให้บริการด้านที่พัก และผู้นำกลุ่มให้บริการด้านร้านอาหารและของที่ระลึก รวมถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยแบ่งการศึกษา ได้ ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนแหลมประทับจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนแหลมประทับพบว่า มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การตลาดการประชาสัมพันธ์การจัดสรรบุคลากร การจัดงบประมาณ และแนวทางการแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนานั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และยึดหลักการและปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเคร่งครัด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนแหลมประทับได้ ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดการท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าเทศบาลตำบลท้องเนียน ร่วมกับเทศบาลตำบลขนอม รวมตัวกันจัดตั้งเป็นศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวของอำเภอขนอม มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์และเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในภาคธุรกิจโรงแรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ธุรกิจการท่องเที่ยวจากทั้งภายในและต่างประเทศ ให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเข้ามาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอขนอม

เทศบาลตำบลท้องเนียน ร่วมกับเทศบาลตำบลขนอม รวมตัวกันจัดตั้งเป็นศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวของอำเภอขนอม มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการประชาสัมพันธ์และเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในภาคธุรกิจโรงแรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ธุรกิจการท่องเที่ยวจากทั้งภายในและต่างประเทศ ให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเข้ามาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอขนอม ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม โดยทำการซ่อมแซมถนนที่ชำรุดเสียหาย ให้กลับมาใช้งานได้อย่างสะดวกสบายเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อการใช้รถใช้ถนนของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน เนื่องจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า เส้นทางคมนาคมภายในชุมชนทุ่งเพลนั้นมีความสะดวกสบายดี เพราะเป็นถนนที่ได้ทำการลาดยางแล้ว แต่ในบางช่วงของถนนยังมีการชำรุดเสียหาย ซึ่งเป็นหลุมเป็นบ่อ ผิวถนนยังขรุขระไม่เรียบ อาจจะทำให้เกิดอันตรายต่อการใช้รถใช้ถนนในช่วงเวลากลางคืนที่มองไม่ค่อยเห็นได้ จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยปรับปรุงในเรื่องของเส้นทางภายในชุมชนด้วย

ปรับปรุงป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวให้มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อให้สะดวกต่อการมองเห็นของนักท่องเที่ยวเนื่องจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของนักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ป้ายบอก

เส้นทางหรือป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนทุ่งเพลนั้นยังมีขนาดเล็กไปบ้าง ทำให้มองเห็นไม่ชัดเจน เกิดการสับสนกับป้ายบอกทางอันอื่นบ้างจึงทำให้เกิดการหลงทางหรือสับสนในตัวป้าย จึงอยากให้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงขนาดของป้ายให้มีขนาดใหญ่ขึ้น และมีข้อความที่เห็นได้ชัดเจน มองดูแล้วไม่เป็นการสับสนในการเดินทาง ปรับปรุงห้องน้ำห้องสุขา ให้มีจำนวนเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา และต้องมีการดูแลรักษาความสะอาดของห้องน้ำอยู่เสมอ เนื่องจากปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืนและไม่พักค้างคืนเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมีปริมาณมากขึ้นกว่าในอดีต (Luis R Gomez-Mejia and David B. Balkin 2012) ทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่เพียงพอต่อการรับรองของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น อย่างเช่น ห้องน้ำ ซึ่งทางชุมชนทุ่งเพลได้มีการจัดทำห้องน้ำสาธารณะไว้ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้ำตกอ่างเบงแล้ว ซึ่งขณะนี้ห้องน้ำมีจำนวนไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวอีกต่อไป จึงอยากให้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทำการเพิ่มจำนวนห้องน้ำสาธารณะให้มากขึ้น และควรจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลรักษาทำความสะอาดเป็นประจำ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายและความประทับใจของนักท่องเที่ยวต่อไป

งานส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของบ้านแหลมประทับ เช่น เวทีพุ่มพวง, เขาพับผ้า, บ่อน้ำจืดกลางทะเล, ฝูงปลาโลมา และปลาโลมาสีชมพู ซึ่งอำเภอขนอมได้นำปลาโลมาสีชมพูมาเป็นสัญลักษณ์ ของการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับหมู่บ้านแหลมประทับ มีการจัดแข่งขันกอล์ฟทะเลในบริเวณอ่าวท้องเนียนบ้านแหลมประทับ ซึ่งมีแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทย

จัดให้มีการอบรมให้ความรู้ในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามโครงการ “อาสาสมัครอนุรักษ์สัตว์น้ำ”

งานกิจกรรมของหมู่บ้าน จัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาซ่อมแซมและถางหญ้าข้างถนนสายบ้านบนถนน – บ้านแหลมประทับ (ตลอดเส้นทาง) อยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอ จัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมปล่อยปูสู่ธรรมชาติ จัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำความสะอาดเชือกกันน้ำทะเล เพื่อความสะอาด อยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอ

ด้านเรือ่นาเที่ยว

มีการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านแหลมประทับ โดยมีนายวิโชติ สุขใสก้านัย ตำบลทองเนียนเป็นประธานชมรม เพื่อสนับสนุนให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มจากการเช่าเรือ่นาเที่ยว ในการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านแหลมประทับ พบว่า ประธานกลุ่มเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและวิสัยทัศน์ในการทำงานและการพัฒนาทั้งตนเองและองค์กรซึ่งจะเห็นได้จากการไปอบรมและหาความรู้เพิ่มเติมให้กับตนเองสม่ำเสมอไม่หยุดนิ่ง และประกอบกับกลุ่มมีความสามัคคีกันเป็นอย่างดีในการประกอบกิจกรรมส่วนรวม โดยมีหน่วยงานและผู้รับผิดชอบในทางราชการเช่นเทศบาลตำบลทองเนียนให้ความร่วมมือและคอยให้ความช่วยเหลือเป็นบางครั้ง ไม่ต่อเนื่องในองค์กรหรือกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านแหลมประทับ ส่วนใหญ่สมาชิกจะเป็นบุคคลที่มีอายุวัยกลางคน ซึ่งประกอบอาชีพประมงขนาดเล็กมาตั้งแต่เด็ก หรือประชาชนที่เป็นคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจทางทะเลสักเท่าใด จึงเป็นที่น่ากังวล ถึงจำนวนสมาชิกในอนาคตว่ากลุ่มจะต้องมีสมาชิกลดลงไปหรือไม่ และปัจจุบันต้นทุนค่อนข้างสูง ทั้งสภาพของการอนุรักษ์ชายฝั่งทะเลก็มีการลักลอบทำลาย ในอนาคตอาจจะมีนักท่องเที่ยวน้อยก็เป็นได้ โดยชมรม ให้ผู้เรือ่นาขนาดเล็กและประมงจะเข้ากลุ่มสมัครเป็นสมาชิก โดยกำหนดว่าให้สมาชิกรับเรือ่นาไปบริหารจัดการระเบียบกลุ่มที่ตั้งไว้ จะมีมีคฤหบดีที่เป็นสมาชิกกลุ่มนั่งเรือไปกับนักท่องเที่ยวเพื่อที่จะได้ให้ความรู้และแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวโดยมีค่าจ้าง เที่ยวละ 100 บาท มีการสร้างความรู้และความเข้าใจ และทักษะการจัดการท่องเที่ยวของผู้นำชมรมการท่องเที่ยว(เรือ่นาเที่ยว) กำนันซึ่งเป็นประธานกลุ่มท่องเที่ยว และผู้นำชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย เป็นผู้นำให้ชาวบ้านมีการรวมตัวกันเพื่อสอดส่องดูแลผู้ที่ทำลายทรัพยากรชายฝั่ง คือการทำอวนรุน เนื่องจากการทำลายแหล่งอาหารของสัตว์ทะเล ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล โดยเฉพาะหญ้าทะเลซึ่งมีอยู่ 40 ไร่ เป็นแห่งเดียวในอ่าวไทย ที่ทำให้เป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ของสัตว์ทะเล การรณรงค์การรักษาความสะอาดบริเวณชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ทัศนียภาพในการท่องเที่ยว การส่งเสริมให้ประชาชนเลี้ยงปลาในกระชัง เพื่อเป็นการส่งเสริม

การท่องเที่ยว การจัดระบบการให้บริการการท่องเที่ยว การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในการรักษาความปลอดภัยต่อปลาโลมาสีชมพูในขณะเที่ยวชม โดยการไม่ฝ่าเข้าไปในฝูงปลาซึ่งจะทำให้ปลาโลมาตกใจ หรือเป็นอันตรายต่อปลาโลมา มีการปลูกป่าชายเลนในทุกๆปี และมีการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านที่พัก ได้รับความรู้ความเข้าใจและทักษะผู้ให้บริการด้านที่พัก พบว่า กลุ่มผู้ให้บริการด้านที่พักมีการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว การให้นักท่องเที่ยวเข้าไปพักแบบโฮมสเตย์ และทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน ให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนเช่น วิถีชีวิตชาวเล การทำกะปิ (เคย) การลงเรือชมโลมาสีชมพู การไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยวที่พักราคาเหมาะสมโดยมีที่พัก 2 แบบคือ แบบห้องพักราคา 500-800 บาท และแบบโฮมสเตย์ราคาคนละ 200 บาท มีปรับปรุงหรือพัฒนาโฮมสเตย์ให้มีจำนวนมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันนี้ธุรกิจโฮมสเตย์ได้ผลตอบรับที่ดีจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นทุกวัน ทำให้ธุรกิจโฮมสเตย์ในชุมชนแหลมประทับไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในปริมาณที่มากขึ้น อย่างเช่นนักท่องเที่ยวบางกลุ่มต้องการมาสัมผัสกับธรรมชาติในชุมชนแหลมประทับ แต่ไม่ได้ทำการจองที่พักไว้ล่วงหน้าจึงทำให้เสียโอกาสในการท่องเที่ยว และทำให้เกิดการรองรับของโฮมสเตย์ที่ไม่เพียงพอ จึงอยากให้กลุ่มธุรกิจโฮมสเตย์ได้ทำการปรับปรุงและพัฒนาโฮมสเตย์ให้มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งทางกลุ่มสมาชิกโฮมสเตย์อาจจะเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการทำโฮมสเตย์ให้กับชาวบ้านในชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชนเพิ่มมากขึ้นด้วย ทั้งนี้การสร้างโฮมสเตย์จะต้องคำนึงถึงการไม่ไปทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจกับผู้ที่จะมาประกอบธุรกิจโฮมสเตย์

ด้านร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก

กลุ่มผู้ให้บริการด้านร้านอาหารและของที่ระลึก ผลการศึกษาพบว่า ร้านขายของที่ระลึกได้นำเอาผลผลิตของคนในชุมชนมาจำหน่ายในราคากันเองมีของที่ระลึกที่ผลิตเป็นสัญลักษณ์ของการท่องเที่ยวอำเภอขนอม คือโลมาเขนพวงกุญแจ เสื้อเด็กและผู้ใหญ่ หมวกรูปโลมา ในราคาที่เหมาะสมไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว

ปัจจัยเอื้อ ผลการศึกษาปัจจัยเอื้อ

ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านแหลมประทับ ตำบลทองเนียน อำเภอนม อม จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจัยเอื้อเป็นปัจจัยภายนอกทางธรรมชาติและสังคมที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่สภาพทางธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค วิถีชีวิต และวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

หลักการพัฒนาค้น เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวทางรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบ้านแหลมประทับ ควรพัฒนาค้นให้มีลักษณะ 5 ประการคือ

- 1) การสร้างความเข้มแข็ง (Empowerment) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการตัดสินใจเลือกวิถีทางดำรงชีวิตที่เหมาะสม และการตัดสินใจควรเกิดจากผู้ที่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน ในการค้นหาทางเลือกที่เพียงพอการดำรงชีพ
- 2) ความร่วมมือระหว่างคนที่เกี่ยวข้องมีความเชื่อมั่นไว้วางใจซื่อสัตย์ต่อกันและความสามารถในการสื่อสาร
- 3) ความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชน และการเรียนรู้การใช้ประโยชน์ร่วมกัน
- 4) ความสามารถในการอนุรักษ์ความยั่งยืนของทรัพยากรและระบบนิเวศ
- 5.) ความสามารถในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพของชุมชน ให้มีความมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต และผลิตปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ

บรรณานุกรม

ปรีชา สามัคคี และปัญญา เลิศไกร. (2559). การสังเกต 360 องศาเพื่อการวิจัยและพัฒนา.

วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 6(1).

พัชรี ทองเรือง. (2561). การจัดการเรียนรู้ชุมชน. วารสารสังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. 9(2).

Luis R Gomez-Mejia and David B. Balkin. (2012). **Management People Performance Change**. New York: Pearson

ผู้เขียน

อาจารย์รุ่งฤดี ขนอม

อาจารย์สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
E-mail : rnc_con@hotmail.com